

Karta Praw dla Dzieci z Trudnościami

Jeśli nie zaczniemy dobrze traktować dzieci ze społecznymi, emocjonalnymi i behawioralnymi wyzwaniami, utracimy ich ze zdumiewającą szybkością. Właściwe postępowanie nie jest opcją ... to konieczność. Jest ***Lives in Balance***, i my wszyscy musimy zrobić wszystko, aby upewnić się że te życia nie zostaną utracone. Dzieci z trudnościami mają prawo:

- Aby ich zachowania były rozumiane jako forma opóźnienia rozwojowego w dziedzinach elastyczności / adaptacji, tolerancji frustracji i rozwiązywania problemów
- Aby ludzie - rodzice, nauczyciele, lekarze psychicznego zdrowia, lekarze, trenerzy ... każdy -- rozumieli, że trudne zachowanie nie jest niższą formą opóźnienia rozwojowego niż opóźnienia w czytaniu, pisaniu i arytmetyki, i zasługuje na to samo współczucie i podejścia stosowane w odniesieniu do tych innych poznawczych opóźnień.
- Nie były źle zrozumiane i kontraproduktywnie oznaczone jako brachory, zepsute, manipulujące i szukające zwrócenia na siebie uwagi, testujące limity, szukające kontroli lub bez motywacji.
- Aby dorośli rozumieli, że trudne zachowanie występuje w odpowiedzi na konkretne nierozwiązane problemy – prace domowa, oglądanie telewizji, mycie zębów, wybór ubrania, interakcja z rodzeństwem, i tak dalej -- i te nierozwiązane problemy są zazwyczaj w wysokim stopniu przewidywalne i dlatego mogą być rozwiązane proaktywnie.
- Aby dorośli rozumieli, że podstawowym celem interwencji jest wspólnie rozwiązanie problemów w sposób, który jest realistyczny i zadowalający obie strony, tak aby wywoływali trudnego zachowania więcej.
- Aby dorośli (i koledzy) rozumieli, że okres oczekiwania, zatrzymanie, zawiesiny, wydalenie, i izolacja nie rozwiązują problemów lub "budują charakteru", lecz często pogorszą sytuację.
- Aby dorośli prawdziwie zainteresowali się ich obawami lub perspektywami i postrzegali te obawy i perspektywy jako prawdziwe, ważne i warte do posłuchania i wyjaśnienia.
- Aby dorośli ich życiu nie uciekali się do fizycznej interwencji i posiadali wiedzę i biegłość do rozwiązywania problemów w innych sposobów.
- Aby dorośli rozumieli że rozwiązanie problemów wspólnie -- zamiast nalegając na ślepego przestrzegania władzy – jest tym co przygotowuje dzieci do wymagań z którymi staną w świecie rzeczywistym.
- Aby dorośli rozumieli, że ślepe posłuszeństwo wobec władzy jest niebezpieczne, i że życie w realnym świecie wymaga wyrażania wątpliwości, słuchania obaw innych i pracowania w kierunku rozwiązań usatysfakcjonujących obie strony.

Jeśli zgadzasz się z tym co przeczytałeś, wydrukuj Karty Praw i umieść ją w swoim domu, biurze lub miejscu pracy. Jeśli chcesz pomóc *Życia w Balansie* daj znać ludziom którzy podejmują ważne decyzje mające wpływ na trudne dzieci, że popierasz powyższe zasady, podpisz ją (wystarczy kliknąć poniżej)! I jeśli potrzebujesz czystą kopie *Karty Praw*, [KLIKNIJ TUTAJ](#).

Puuttuvien taitojen ja ratkaisemattomien ongelmien arviointi (Assessment of Lagging Skills & Unsolved Problems, ALSUP)

Lapsen nimi: _____

Päivämäärä: _____

Ohjeet: ALSUP on tarkoitettu käytettäväksi *keskustelua ohjaavana keinona*, ei itsenäisenä tarkistuslistana tai arviointiasteikkona. Sen avulla voidaan tunnistaa tietyn lapsen tai murrosikäisen kohdalla juuri häntä koskevat puutteelliset taidot tai ratkaisemattomat ongelmat. Mikäli jokin listalla olevista puutteellisista taidoista koskee kyseessä olevaa lasta, merkataan kyseinen taito ja ennen seuraavaan taitoon siirtymistä kirjataan esimerkkejä tapauksista (ratkaisemattomista ongelmista), joissa kyseisen taidon puutteellisuus aiheuttaa vaikeuksia. Ratkaisemattomien ongelmien tulisi täsmentää selkeästi missä olosuhteissa lapsella tai murrosikäisellä on vaikeuksia vastata hänelle asetettuihin odotuksiin. Sivun alalaitaan on listattu esimerkkejä ratkaisemattomista ongelmista, mutta lista ei kuitenkaan ole kaikenkattava. Priorisoinnin helpottamiseksi kirjattujen ratkaisemattomien ongelmien viereen merkitään myös kuinka usein kyseinen ongelma laukaisee haastavaa käyttäytymistä.

ESIMERKKEJÄ RATKAISEMATTOMISTA ONGELMISTA (EXAMPLES – UNSOLVED PROBLEMS)

0= ei koskaan

1= joskus

2= usein

3= hyvin usein

PUUTTEELLISIA TAITOJA (LAGGING SKILLS)

_Vaikeuksia käsitellä muutoksia, jotka edellyttävät ajattelutavan tai tehtävän vaihtamista toiseen.

_Vaikeuksia suorittaa tehtäviä loogisessa tai ennaltamäärätyssä järjestyksessä.

_Vaikeuksia sietää haastavia tai ikävyyttäviä tehtäviä.

_Heikko ajantaju.

_Vaikeuksia ylläpitää keskittymistä.

_Vaikeuksia harkita tekojen todennäköisiä lopputuloksia tai seurauksia (impulsiivisuus).

_Vaikeuksia harkita useita eri ratkaisuja ongelmaan.

_Vaikeuksia ilmaista huolia, tarpeita tai ajatuksia sanoin.

_Vaikeuksia ymmärtää sanottua.

_Vaikeuksia hallita emotionaalisia reaktiota turhautuneisuuteen niin, että rationaalinen ajattelu onnistuu.

_Krooninen ärsytettävyyys ja/tai levottomuus haittaavat merkittävästi ongelmanratkaisutaitoja tai vahvistavat turhautuneisuutta.

_Vaikeuksia nähdä ”harmaansävvyjä”/kirjaimellinen, musta-valkoinen ajattelutapa.

_Vaikeuksia poiketa säännöistä tai rutiineista.

_Vaikeuksia käsitellä arvaamattomuutta, epämääräisyyttä, epävarmuutta tai uusia asioita.

_Vaikeuksia poiketa alkuperäisestä ideasta, suunnitelmasta tai ratkaisusta.

_Vaikeuksia ottaa huomioon tilannekohtaisia tekijöitä, jotka vaativat toimintasuunnitelman muuttamista.

_Joustamattomia ja epätarkkoja tulkintoja/kognitiivisia vääristymiä tai ennakoasenteita (esim. "Kaikki ovat minua vastaan", "Kukaan ei pidä minusta", "Sinä syytät minua aina", "Se ei ole reilua", "Minä olen tyhmä").

_Vaikeuksia osallistua tai tulkita tarkkuudella sosiaalisia vihjeitä/huono sosiaalisten nyanssien havainnointi.

_Vaikeuksia aloittaa keskusteluja, liittyä ryhmiin, löytää yhteinen sävel muiden ihmisten kanssa/muita puuttuvia sosiaalisia perustaitoja.

_Vaikeuksia hankkia huomiota sopivilla tavoilla.

_Vaikeuksia arvioida, kuinka oma käyttäytyminen vaikuttaa muihin ihmisiin.

_Vaikeuksia tuntea empatiaa muita ihmisiä kohtaan tai arvostaa toisen ihmisen mielipiteitä tai näkökulmia.

_Vaikeuksia ymmärtää, kuinka muut ihmiset tulkitsevat lapsen käyttäytymistä tai miltä hän vaikuttaa muiden ihmisten silmissä.

ESIMERKKEJÄ RATKAISEMATTOMISTA ONGELMISTA

KOTONA: Herääminen/sängystä nouseminen aamulla; aamurutiineista selviäminen/valmistautuminen kouluun lähtöä varten; sensorinen yliherkkyys (täsmennä); läksyjen teon aloittaminen tai loppuun saattaminen (täsmennä); Ruudun edessä vietetty aika (TV, video, pelit, tietokone); Nukkumaan käyminen/valmistautuminen nukkumaan menoa varten illalla; sisarusten välinen kanssakäyminen (täsmennä); Huoneen siivoaminen/kotitöiden loppuun saattaminen (täsmennä)

KOULUSSA: Siirtyminen yhdestä spesifistä tehtävästä toiseen (täsmennä); Luokkahuoneessa tehtävien tehtävien aloittaminen/loppuun saattaminen (täsmennä); Kanssakäyminen tietyn luokkakaverin/opettajan kanssa (täsmennä); Käyttäytyminen käytävässä/välitunnilla/ruokalassa/koulumatkalla/jonossa (täsmennä); Kuinka käsitellä pettymystä/tappiota pelissä/kun ei saa olla ensimmäisenä jonossa (täsmennä)

B-SUUNNITELMA, VUOKAAVIO

Lapsen nimi _____ Päivämäärä _____

RATKAISEMATON ONGELMA #1

Aikuinen käynnistää B-suunnitelman

Lapsen huolenaiheet tunnistettu

(Empatia-vaihe)

Päiväys _____

Aikuisen huolenaiheet tunnistettu

(Ongelmanmäärittelyvaihe)

Päiväys _____

Ratkaisu sovittu

(Kutsuvaihe)

Päiväys _____

Ongelma ratkaistu?

Kyllä _____ Päiväys _____

Ei _____ Kommentteja:

EMPATIAVAIHE

Tavoite:

Kerätä tietoa ja saavuttaa tarkka ymmärrys lapsen huolista ja näkökulmista käsiteltävänä olevaa ratkaisematonta ongelmaa koskien.

Sanat:

Alustava kysely (neutraali havainnointi): "Olen huomannut, että (lisää tähän tietty ratkaisematon ongelma)... mikä on hätänä?"

Informaation tarkentaminen: yleensä keskittyy selvittämään kyseisestä ratkaisemattomasta ongelmasta kysymykset "kuka", "mitä", "missä" ja "milloin", sekä miksi ongelma ilmenee tietyissä olosuhteissa, mutta ei toisissa.

Lisäapuja:

- Mikäli et ole varma mitä sanoa seuraavaksi, haluat lisää tietoa tai olet hämmentynyt jostakin lapsen sanomasta, voit sanoa:
  - o "Kuinka niin?"
  - o "Olen hämilläni."
  - o "En oikein ymmärrä."
  - o "Voiko kertoa minulle tarkemmin tästä?"
  - o "Annahan kun mietin hetken."
- Jos lapsi ei puhu tai sanoo "En tiedä", yritä selvittää miksi:
  - o Havaintosi ei välttämättä ollut erityisen neutraali
  - o Kuvaamasi ratkaisematon ongelma saattoi olla liian epämääräinen
  - o Saatat soveltaa Hätäsuunnitelma B:tä etkä Proaktiivista B-suunnitelmaa.
  - o Saatat soveltaa Suunnitelma A:ta.
  - o Ehkä lapsi todella ei tiedä
    - Hän voi tarvita miettimisaikaa
    - Ongelma pitää kenties jakaa osatekijöihin häntä varten

Mitä sinä ajattelet tässä vaiheessa:

"Mitä en vielä ymmärrä lapsen huolista tai näkökulmista? Mikä ei vielä ole selkeää minulle? Mitä minun pitää kysyä ymmärtääkseni asian paremmin?"

Älä...:

- ohita empatia-askelta
- oletat tietäväsi kaiken lapsen huolenaiheista ja suhtaudu siksi empatiavaiheeseen muodollisuutena
- kiirehdi empatiavaihetta
- siirry eteenpäin empatiavaiheesta ennen kuin ymmärrät täysin lapsen huolen tai näkökulman
- puhu ratkaisuista vielä

ONGELMANMÄÄRITTELEMISVAIHE

Tavoite:

Toisen osapuolen (usein aikuisen) huolenaiheen lisääminen harkintaan.

Sanat:

”Juttu on näin... (lisää aikuisen huolenaihe tähän)” tai ”Minua huolestuttaa se... (lisää aikuisen huolenaihe tähän)”

Lisäapuja:

Useimmat aikuisten huolenaiheet jakautuvat kahteen kategoriaan:

- Kuinka ongelma vaikuttaa lapseen
- Kuinka ongelma vaikuttaa muihin

Mitä sinä ajattelet tässä vaiheessa:

”Olenko ilmaissut huolenaiheeni selkeästi? Ymmärtääkö lapsi sen, mitä sanon?”

Älä...:

- ryhdy puhumaan ratkaisuista vielä
- saarnaa, tuomitse, luennoi tai ole sarkastinen

KUTSUVAIHE

Tavoite:

Työstää ratkaisuja, jotka ovat realistisia, eli molempien osapuolten toteutettavissa, ja molemminpuolisesti tyydyttäviä, eli todella ratkaisevat molempien osapuolen huolia.

Sanat:

Tuo uudelleen julki ne huolenaiheet, jotka tunnistettiin kahdessa edeltävässä vaiheessa. Tämä alkaa yleensä sanomalla ”Olisikohan jokin keino...”

Lisäapuja:

- Pysyttele mahdollisimman tiukasti niissä huolenaiheissa jotka tunnistettiin kahdessa edeltävässä vaiheessa.
- Vaikka onkin hyvä ajatus antaa lapsen ehdottaa ratkaisua ensin, ratkaisujen luominen on kuitenkin tiimityötä.
- On hyvä harkita ratkaisuehdotusten onnistumistodennäköisyyksiä. Jos arvioit, että ratkaisu toimii alle 60-70 prosentin todennäköisyydellä, mieti minkä takia olet skeptinen ja puhukaa siitä.
- Tämä vaihe päätetään sopimalla, että palataan B-suunnitelmaan, mikäli ensimmäinen ratkaisu ei osoittaudu kestäväksi.

Mitä sinä ajattelet tässä vaiheessa:

”Olenko tiivistänyt molempien huolenaiheet tarkasti? Olemmeko oikeasti harkinneet, pystyvätkö molemmat osapuolet toteuttamaan sen, mistä on sovittu?” Kohdistuuko ratkaisu todella molempien osapuoleton huolenaiheisiin. Millä todennäköisyydellä ehdotettu ratkaisu minun mielestäni toimii?”

Älä...:

- kiirehdi tätäkään vaihetta
- siirry tähän vaiheeseen ennalta määrättyjen ”nerokkaiden” ratkaisujen kanssa.
- suostu ratkaisuihin, joita molemmat osapuolet eivät pysty toteuttamaan.
- suostu ratkaisuihin, jotka eivät todella kohdistu molempien osapuolten huolenaiheisiin.